

Podujatia - JANUÁR

- 2.1. (štvrtok) o 11.00 h *O FOTÓNKOVI FILIPKOVI*
o 16.00 h *BETLEHEMSKÁ HVIEZDA*
o 18.00 h *JOHN WILLIAMS*

- 4.1. (sobota) o 11.00 h *VESMÍRNE OTÁZNIKY*

Hudobný program v planetáriu pre najmenších.

- 7.1. (utorok) o 18.00 h *MIKE OLDFIELD*

Výber zaujímavostí zo života a hudobnej tvorby M. Oldfielda.

- 9.1. (štvrtok) o 18.00 h *ZIMNÁ OBLOHA*

Program v planetáriu o objektoch a súhvezdiach zimnej oblohy, o farbách, vzdialenostiach a vývoji hviezd.

- 11.1. (sobota) o 11.00 h *PRÍBEH HORÁRA JEDLIČKU*

Astronomická rozprávka v planetáriu pre najmenších.

- 14.1. (utorok) o 18.00 h *BEATLES V PIESŇACH A OBRAZOCH*

Predstavenie nezabudnuteľnej kapely. Hudobný program v planetáriu.

- 16.1. (štvrtok) o 18.00 h *J. S. BACH*

Hudobný program pod hviezdou oblohou planetária o géniovi barokovej hudby.

- 18.1. (sobota) o 11.00 h *POTULKY OBLOHOU*

Program v planetáriu o hviezdach, planétach, Mesiaci a Mliečnej ceste. Vhodný pre mladších školákov.

- 21.1. (utorok) o 18.00 h *VANGELIS*

Nezvyčajný hudobný svet uznávaného súčasného skladateľa gréckej národnosti.

- 23.1. (štvrtok) o 18.00 h *A. VIVALDI – ŠTYRI ROČNÉ OBDOBIA*

Baroková hudba a maliarstvo pod hviezdou oblohou planetária.

- 25.1. (sobota) o 11.00 h *MESIAC NA VANDROVKE*

Program v planetáriu o Mesiaci a Slnku pre najmenších školákov.

- 28.1. (utorok) o 18.00 h *POD HVIEZDNOU OBLOHOU - O histórii astronómie*

Hudba, diapozitívy a živé slovo o zaujímavostiach z histórie astronómie. Uvádza: Dr. J. Humeňanský

- 30.1. (štvrtok) o 18.00 h *J. M. JARRE*

Hudobná mozaika súčasného svetoznámeho francúzskeho umelca. Program v planetáriu.

PRAVIDELNÉ ASTRONOMICKÉ POZOROVANIA PRE VEREJNOSŤ

Každú stredu po zotmení v prípade priaznivého počasia.

- 8.1. o 17.00 h *Mesiac a Saturn*
15.1. o 17.00 h *Mesiac*
22.1. o 17.30 h *Saturn*
29.1. o 17.30 h *Saturn*

Podujatia - FEBRUÁR

- 1.2. (sobota) o 11.00 h *MARTIN A HVIEZDA*

Astronomická rozprávka v planetáriu pre najmenších.

- 4.2. (utorok) o 18.00 h *MYTOLÓGIA A HVIEZDNA OBLOHA*

Súboje mýtických hrdinov, verná láska aj nenávisť. To všetko sa odohráva v pútavých mýtoch o súhvezdiach.

- 6.2. (štvrtok) o 18.00 h *JOHN WILLIAMS*

Hudobný portrét súčasného svetoznámeho skladateľa filmovej hudby.

- 8.2. (sobota) o 11.00 h *AKO SA SLNIEČKO NARODILO*

Astronomická rozprávka v planetáriu pre deti predškolského veku.

- 11.2. (utorok) o 18.00 h *P.I.ČAJKOVSKIJ*

Hudobný program v planetáriu o živote a diele jedného z najpopulárnejších skladateľov európskej hudby.

- 13.2. (štvrtok) o 18.00 h *BEATLES V PIESŇACH A OBRAZOCH*

Predstavenie nezabudnuteľnej kapely. Hudobný program v planetáriu.

- 15.2. (sobota) o 11.00 h *POHEADY NA OBLOHU*

Program v planetáriu o tom, čím sa líši denná a nočná obloha v lete a v zime.

- 18.2. (utorok) o 18.00 h *MIKE OLDFIELD*

Výber zaujímavostí zo života a hudobnej tvorby M. Oldfielda.

Hudobný program v planetáriu.

- 20.2. (štvrtok) o 18.00 h *POD HVIEZDNOU OBLOHOU - O histórii astronómie*

Hudba, diapozitívy a živé slovo o zaujímavostiach z histórie astronómie. Uvádza: Dr. J. Humeňanský

- 22.2. (sobota) o 11.00 h *VESMÍRNE OTÁZNIKY*

Hudobný program v planetáriu pre najmenších.

- 25.2. (utorok) o 11.00 h *POTULKY OBLOHOU*

- o 16.00 h *OBLOHA NAD NAMI*

- o 18.00 h *VANGELIS*

- 27.2. (štvrtok) o 11.00 h *TOMÁŠOVA CESTA KU HVIEZDAM*

- o 16.00 h *ZIMNÁ OBLOHA*

- o 18.00 h *J. M. JARRE*

PRAVIDELNÉ ASTRONOMICKÉ POZOROVANIA PRE VEREJNOSŤ

Každú stredu po zotmení v prípade priaznivého počasia.

- 5.2. o 18.00 h *Mesiac, Jupiter a Saturn*
12.2. o 18.00 h *Mesiac*
19.2. o 18.00 h *Jupiter a Saturn*
26.2. o 18.30 h *Jupiter a Saturn*

Termíny návštev

Dospelí: utorok a štvrtok o 18.00 h

Deti: sobota o 11.00 h

Astronomické pozorovania: streda po zotmení v určených hodinách

Skupinové návštevy: utorok až piatok o 9.00, 11.00, 14.00, a 16.00 h
sobota o 9.00 h

Kapacita planetária je 68 miest. Skupinové návštevy je nutné dohodnúť vopred osobne alebo telefonicky.

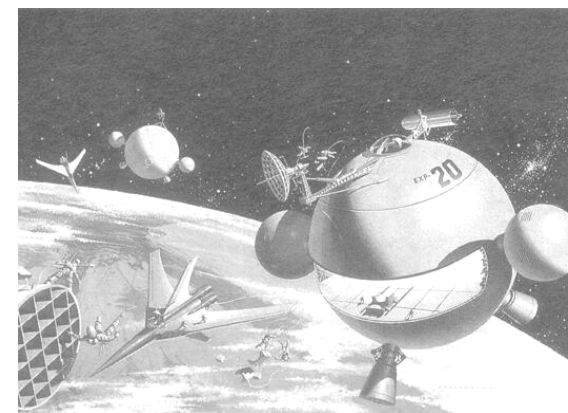
HVEZDÁREŇ A PLANETÁRIUM PREŠOV

Astronomický informátor

január - február

1/2003

Polstoročné predstavy začínajú byť skutočnosťou

Večerné programy: náučno – populárne	25 Sk
hudobné	30 Sk
Programy pre deti a MŠ:	15 Sk
Astronomické pozorovania:	15 Sk
Skupinové návštevy	30 Sk
(žiaci ZŠ, študenti, vojaci ZVS, invalidi, dôchodcovia – zľava):	20 Sk
Na večerné programy o 18.00 h neplatí zľava.	

Vydáva: HaP v Prešove v spolupráci s pobočkou SAS pri SAV v Prešove

Ročník XXIX
Telefón/fax: 051 / 7722065, 7733218
E – mail: hap@astropresov.sk
URL: <http://www.astropresov.sk>

Astronómia je mierou kultúry národa M. R. Štefánik

ROK 2003 - 55. VÝROČIE ZALOŽENIA ĽUDOVEJ HVEZDÁRNE V PREŠOVE

JUDr. Alexander Duchoň
(prevzaté z Říše hvězd 1964,
autor článku: F. Kadavý)

Narodil sa 23. februára 1884 v obci Šváby, okres Prešov ako syn truhlára. Gymnázium a právnickú akadémiu vyštudoval v Prešove, titul doktora práv získal v Kluži (dnešné Rumunsko). Ako mladý slovenský advokát bol zvolený pred prvou svetovou vojnou slovenskými voľcami do župného zastupiteľstva a výboru župy šarišskej. Prvou svetovou vojnou prešiel ako delostrelecký dôstojník a po vojne v roku 1918 bol zakladajúcim členom Slovenskej národnej rady. Ďalej bol predsedom miestnej skupiny Slovenskej matice a Slovenskej ligy, vydavateľom časopisu Slovenský východ v Prešove a krajským poslancom v Bratislave. Od roku 1922 do roku 1951 bol verejným notárom, v rokoch 1932-38 starostom mesta Prešova. Za odbojársku činnosť počas druhej svetovej vojny bol vyznamenaný Čs. vojenskou medailou za osobné zásluhy I. stupňa. Popri všetkej tejto verejnej činnosti sa celý život zaujímal o prírodné vedy, zvlášť o astronómiu a meteorológiu. Zriadil si súkromnú hviezdáreň a meteorologickú stanicu v Prešove. Bol oddaným pozorovateľom Slnka, dosiahol v tomto obore veľké skúsenosti a získal cenné dlhodobé rady pozorovaní slnečných škvŕn a fakulí. Svoje pozorovania posielal do Zürichu a slnečnej sekcii Čs. astronomickej spoločnosti v Prahe. Jeho zásluhou bola tiež postavená ľudová hviezdáreň v Prešove. Tu pomáhal radou i pozorovaním.

Naša astronómia je mu vďačná i za veľkú iniciatívu, keď v roku 1938 pomáhal zachrániť veľký Zeissov reflektor pred zabratím Hviezdárne v Starej Ďale (súčasná Hurbanovo). Ďalekohľad bol narýchlo rozobraný a prevezený do Prešova. Po zriadení Hviezdárne na Skalnatom Plese sa stal jej hlavným ďalekohľadom.

Zomrel 25. februára 1964 v Košiciach a pochovaný bol v Prešove v rodinnej hrobke 27. februára 1964.

Stretnutia s Alexandrom Duchoňom

JUDr. Alexander Duchoň (23.2.1884 – 25.2.1964) patril k tým nemnohým občanom Prešova, ktorí trvale zasiahli do dejín mesta a celým svojím životom zanechali hlboké stopy v pamäti súdobých svedkov. Sú a ešte budú napísané články o tomto výnimočnom mužovi. Rok 2004 vo svojom februári poskytne príležitosť pripomenúť si pozoruhodných 80 rokov a dva dni života (podľa dátumov narodenia a smrti) bývalého vplyvného a uznávaného mestského činiteľa. Sláva jeho činov, objavná a vytrvalá práca, neutíchajúca starostlivosť o veci verejné, ale aj záujem o obľúbenú astronómiu, ktorej sa venoval až do svojej smrti, to všetko naznačuje rozsah i náplň bohatej činnosti nezabudnuteľného človeka.

Dr. Duchoňa som poznal v roku 1951, keď ma po príchode do Prešova zaujala hviezdárska kupola nad jeho bytom na Hlavnej ulici. Privítal ma so záujmom a po krátkom rozhovore ma oboznámil so základným zameraním svojej výskumnej práce za rok 1950. Bolo to ohromujúce číslo 292 záznamov z denných pozorovaní slnečných škvŕn. Tento ročný výsledok potom v Prešove už nikdy nebol prekonaný a má svoje miesto aj v zahraničných archívoch, kde sa informácie o slnečnej aktivite pravidelne zhromažďovali. Neskôr som sa presvedčil, že vďaka dr. Duchoňovi boli Prešovu priznané aj iné významné priority. Po účasti na úvodných stretnutiach som sa stal regulárnym členom astronomického krúžku, potom spoločnosti, a mohol som realizovať a uplatňovať v praxi aj iné neskoršie výsledky svojich štúdií, najmä v Prešove a v Úpici v ČR. V podstate som však zostal verný solárnej astronómii, ktorá ma najviac zaujala, a v podnetnom poňatí pána Duchoňa aj tvorivo fascinovala.

Čas odvíjal pamiatky a mnohých priateľov už medzi nami niet. Ale spomienky na Alexandra Duchoňa zostanú pre mňa večne živé.

*Doc. PhDr. RNDr. Oleg Kopaněv, CSc.
čestný člen SAS pri SAV*

KOZMONAUTIKA NA PRAHU TRETIEHO TISÍCROČIA

Keď pred takmer 50-timi rokmi sa prvý umelý kozmický objekt – Sputnik 1 dostal na obežnú dráhu okolo Zeme, vtedajšie predstavy vedcov o osvojovaní si vesmíru človekom boli značne optimistické. Podľa nich sme už dnes mali mať za sebou pristátie ľudí na Marse, na Mesiaci mala byť vybudovaná stále sa rozširujúca základňa s rozvinutou ťažbou hornín a pozemšťania (aj keď ešte nespelo) by už poškúľovali po letoch za hranice našej planetárnej sústavy k najbližším hviezdám na fotónových raketách. Tieto

predstavy ešte viac jatrili spisovatelia vedeckej fantastiky Stanislaw Lem, Arthur C. Clark, alebo i Issac Asimov, ktorý sa nádejal, že na Mesiaci sa okolo roku 2030 narodí prvé dieťa.

Dnešná skutočnosť je ale oveľa skromnejšia. Zatiaľ posledným veľkým vesmírnym skokom pre ľudstvo sa stalo pristátie astronautov na Mesiaci pred tridsiatimi tromi rokmi. Odvtedy boli ďalšie roky poznamenané zdĺhavým vývojom kozmickej techniky, ktorý vyústil do stavby dlho odkladanej Medzinárodnej kozmickej stanice ISS a dopravného prostriedku na jej postavenie a obsluhu, raketoplánu Space Shuttle. Poslaním stanice ale nebude nazeráť do hĺbín ďalekého vesmíru (pokúšajú sa o to automatické sondy a družice), ale pričiniť sa o dokonalejšie poznanie človeka ako homo cosmicus, vývoj nových materiálov, liekov a pozorovanie, „stráženie“ Zeme. Človek sa ešte nikdy nevzdialil od svojej rodnej planéty ani na vzdialenosť pol milióna kilometrov. Doteraz platný „výškový“ rekord je 400 187 km a ten bol vytvorený ešte pri dramatickom lete Apolla 13 k Mesiacu v apríli 1970. Prah vesmíru síce už prekročilo takmer 500 ľudí, ale hovoriť o nejakom bežnom cestovaní do kozmu sa zatiaľ nedá. V súčasnosti neexistuje v projektoch kozmických veľmocí žiaden zaväzujúci plán návratu na Mesiac a termín pilotovanej výpravy k Marsu sa neustále odsúva. A let k najbližším hviezdám? Podľa fyzikálnych zákonov, tak ako ich dnes poznáme, sú tieto cesty pre pozemšťanov beznádejne neuskutočniteľné.

Dnes už vieme, že o cestách do vesmíru nerozhodujú len sny a túžby, ale predovšetkým technické možnosti a ziaľ i peniaze a politika. Počas doby od vypustenia Sputnika 1 sa naše pohľady na kozmonautiku zrealizovali a nadobudli jasnejšie kontúry. Ukázalo sa, že vesmír svoje tajomstvá ľahko nevydáva a nadšenie, túžba po poznaní musí byť podporená trpezlivosťou a cieľavedomosťou. A tak dnes na prahu tretieho tisícročia môžeme pri pohľade na projekt Cassini k Saturnu, Stardust ku kométe 81 P/Wild 2, alebo i na raketoplán vidieť prostriedky, ku ktorým sa kozmická technika v súčasnosti dopracovala. Je to istotne menej ako sa podľa prognóz pred 50-timi rokmi očakávalo. Nemusíme sa však znepokojovať nad tým, že cesta poznávania a osvojovania si vesmíru neprebíha úplne tak, ako sme si kedysi priali a naplánovali. Celý tento proces vidíme dnes reálnejšie a objektívnejšie. A putovanie k hviezdám? Potrebné technológie sa budú vyvíjať dlho, veľmi dlho a istotne budú vyvinuté, aj keď dnes stále ešte dostatočne nevieme, kedy a v akej oblasti sa nový fundamentálny objav môže zrodiť. Podnety môžu prísť z najvzdialenejšieho vesmíru, z najhlbšieho vnútra hmoty, kvantovej gravitácie či teórie strún. Poznávať a osvojovať si poznané je atribútom človeka. Hviezdy sú tu s nami a okolo nás a cesty ľudí k nim (ak si dáme pozor aj na seba samých) môžu byť bez konca.

Mgr. Vladimír Demeter